

Høringsinnspill til forslag om endringer i VVP punkt 4.9

Medlemmene i Pressens Faglige Utvalg følger med interesse arbeidet med å utvikle Vær Varsom-plakaten.

Utvalget ser at forslagene rommer mange ulike nivåer å diskutere presseetikk på. Vi kommenterer i hovedsak overordnet, og på forhold vi tenker direkte berører utvalgets arbeid.

Forslag til nytt punkt sier:

«Ved omtale av selvmord og selvmordsforsøk er det god presseskikk å vektlegge en nøktern fremstilling. Vis hensyn til de som er direkte berørt. Vær varsom ved omtale på et tidlig tidspunkt. Ved beskrivelse av metode og sted kreves høy aktsomhet.»

Fra "unngå" til veiledning

Utvalgets medlemmer støtter endringer som kan bidra til at pressen ikke "skremmes" fra å omtale selvmord, som er et stort samfunnsproblem, men i nødvendig/større grad våger å gå inn i viktige problemstillinger som det er viktig blir belyst.

Arbeidsutvalget har kommet til sine konklusjoner etter en bred innhenting av opplysninger og synspunkter, og vi oppfatter at de har kommet til følgende:

:

- Det er fortsatt behov for et eget punkt i plakaten som regulerer omtale av selvmord
- Dagens ordlyd skaper usikkerhet
- Punktet må anviser hvordan man kan omtale selvmord
- Man ønsker å samle klagepunkter som gjelder pårørende ved selvmord i punkt 4.9, og legge behandling av spørsmål som i dag har ligget i punkt 4.6, hit.
- Med begrepet "berørte" ønsker de å ta inn at det også er andre enn nære pårørende som skal hensyntas

I tillegg foreslås setningen «Hensyn til avdødes ettermæle» tatt inn i punkt 4.3, bestemmelsen er ment å gjelde avdøde i alle sammenhenger- ikke bare etter selvmord.

Avdødes ettermæle

For å ta det siste først: Hensynet til avdødes ettermæle i punkt 4.3.

Selv om intensjonen nok er god - å ivareta interesser som pårørende ikke nødvendigvis ivaretar på avdødes vegne - er utvalget skeptisk til denne endringen.

PFUs medlemmer oppfatter at en slik formulering kan komme til å skape usikkerhet i en rekke tilfeller.

Et spørsmål er for eksempel hvem som skal anses som presseetisk krenket, hvem som skal ha klagerett, og hvordan utvalget skal vurdere avdødes ettermæle etter slike klager. Man kan også risikere at mange viktige historier forblir "ufortalte" etter at noen er døde, fordi man blir for forsiktige.

Det er mange punkter i plakaten som kan ivareta det samme hensynet, for eksempel 4.1 om saklighet og omtanke, og 4.3 om privatliv. Samtidig synliggjør det samme utfordring: Hvem skal kunne klage på vegne av en avdød?

Ovenstående fritar ikke mediene fra å vise hensyn, eller nøye vurdere hva de bringer videre. Også i dag skal redaksjonene ha et bevisst forhold til hva de prioriterer og hvordan de belyser den enkelte historie.

Utvalget mener slike vurderinger bedre lar seg gjennomføre i den enkelte redaksjonens arbeid, enn at det tas inn som klagepunkt for behandling i PFU.

Direkte berørt

Når det gjelder punktet om å vise hensyn til de som er direkte berørt, ser vi at intensjonen er god. Det kan i ulike sammenhenger være andre enn de tradisjonelt nære pårørende som kan rammes ved omtale.

PFUs medlemmer er imidlertid bekymret for hva man potensielt åpner for med en slik formulering. Blant annet ser vi det krevende å fra sak til sak vurdere hvor "tett" en relasjon er, faktisk eller emosjonelt, hvem som skal anses direkte berørt og ha klagerett. Det gjelder også motsatt - hvordan en klager opplever å bli avvist på å være "direkte berørt" når man selv klart oppfatter seg som det.

Utvalget mener at andre som er berørt av omtale kan hensyntas gjennom andre punkter i plakaten.

Tidlig tidspunkt

Vi oppfatter at formuleringen "på et tidlig tidspunkt" handler om breaking-journalistikken, de rene nyhetshendelsene som utvikler seg.

Det er vår erfaring, i tråd med arbeidsutvalgets påpekning, at det gjerne er her problemene oppstår ved omtale av selvmord. Og da ikke på grunn av selvmordsomtale i seg selv, men knyttet til hensynet til pårørende/etterlatte på tidspunktet.

Utvalgets medlemmer ser at formuleringen i forslaget kan virke veiledende for pressen. Ved en slik endring må PFU innrette seg slik at man ikke går for dobbeltfellelser på 4.9 og 4.6, men forholder seg til hvilket punkt det er riktig å behandle en sak etter i hvert enkelt tilfelle.

Vi anser at det er uproblematisk i utvalgets saksbehandling.

Anne Weider Aasen, Ellen Ophaug, Gunnar Kagge, Stein Bjøntegård,
Ingrid Rosendorf Joys, Nina Fjeldheim, Øyvind Kvalnes